

Т. Г. Камінська,

канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВПЛИВ РОЗМІЩЕННЯ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ НА ФІНАНСОВУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Розширення сфери застосування позичкового капіталу як ресурсу фінансового забезпечення суб'єктів господарювання є тенденцією корпоративних фінансів багатьох країн. Власний капітал суб'єктів економіки доповнюється борговим капіталом, що виступає в ролі важеля — лівериджа, і який залучає компанія з метою розширення загального капіталу, необхідного для забезпечення її функціонування й отримання прибутку. Капітал як власність за обсягом менший, ніж функціонуючий капітал і він відокремлюється від капіталу функції. Фінанси і борг у сучасному світі виступають ключовими інструментами, через які можна придбати і контролювати капітальні активи.

Зниження інвестиційних можливостей відбувається внаслідок застосування позичкового капіталу, обмеженості банківських ресурсів, а найголовніше — непропорційності в розміщенні вільних грошових капіталів між різними сферами економіки. Головна причина економічних криз — диспропорційність у розміщенні капіталу. У контексті дослідження фінансових диспропорцій структури капіталу, що склалися в реальному секторі економіки України, та причин широкого розповсюдження позичкового капіталу цей висновок є важливим.

Процеси нарощення позичкового капіталу в Україні знаходяться під значним впливом тенденцій залучення зовнішніх позик. Філософія боргового фінансування стала дуже поширеною у світі й перетворилася в інструмент ведення господарської діяльності та державної політики. За оцінками експертів, необхідність залучення позичкового капіталу на зовнішніх ринках пов'язана з дефіцитом валютних надходжень від експорту для закупівлі імпортних товарів та послуг, недостатністю внутрішніх заощаджень для інвестування та інноваційного розвитку базових галузей, а також розширення споживчого ринку. Часто накопичення зовнішнього боргу країнами, що розвиваються, пояснюють також з позицій необхідності фінансування дефіциту державного бюджету, поповнення міжнародних валютних резервів, наявності дефіциту поточ-

ного рахунку платіжного балансу, значного відтоку капіталу та недостатнього припливу прямих іноземних інвестицій.

Дослідження показують шкідливість для розвитку внутрішнього потенціалу будь-якої країни здійснення широкомасштабних зовнішніх запозичень. Так само шкідливим є значне розширення внутрішнього боргового фінансування, оскільки використання підприємством позичкового капіталу у великих обсягах підвищує ризик банкрутства та позбавляє його можливості розроблення самостійної стратегії. Українські підприємства через значні обсяги залучених фінансових ресурсів, спадну динаміку власного капіталу та обмеженість прибутку мають ознаки фінансового виснаження. Низький рівень заощаджень і обмеженість капіталу є причиною низької продуктивності праці, яка не дає можливості підвищувати доходи і, відповідно, купівельну спроможність. Ці чинники знижують мотивацію до інвестування, пригнічують підприємницьку активність, створюють підстави для переведення заможними верствами своїх заощаджень в активи більш стабільних та багатих країн. Такі фактори створюють прецедент невідворотності залучення коштів із зовнішніх джерел та накопичення боргів.

Відносини кредитно-боргового характеру отримали широке розповсюдження на зовнішньому та внутрішньому рівні. Кредитні відносини стали впливати на всі матеріальні інтереси й економічну поведінку в цілому, оскільки почали відігравати провідну роль на всіх стадіях розширеного відтворення — у виробництві, обміні, розподілі-перерозподілі і споживанні. У зв'язку з тим, що кредит сьогодні отримав глобальні масштаби, окремі дослідники природу сучасних грошей визначають як переважно кредитну. Науковці відмічають, що кредит сьогодні взагалі замінив гроші в економічному житті, а вся система економічних відносин набула форми товарно-кредитних замість товарно-грошових. Основними у сфері фінансового забезпечення стали відносини зобов'язально-кредитного характеру, що засновані на принципах повернення, строковості, платності, майнового забезпечення (застави). Але широке розповсюдження специфічних відносин між капіталодавцями і підприємством на правах залучення позичкового капіталу, що перевищує суму власного, означає, що кредитори набувають фактичного права контролю над підприємством. Капіталодавцями виступають банки та інші фінансово-кредитні установи, постачальники та клієнти, власники підприємств, персонал, держава, які надають капітал на правах позички як у грошовій, так і в товарній формі.

Згідно з ПС(Б)О № 11 «Зобов'язання» ці відносини мають назву «зобов'язання» і показуються у III та IV розділах пасиву ба-

лансу. Загалом позичковий капітал суб'єктів господарювання характеризує сукупний обсяг фінансових зобов'язань, тобто загальну суму боргу підприємства. Згідно з ПС(Б)О № 2 «Баланс» зобов'язаннями є заборгованість суб'єктів господарювання, що виникла внаслідок минулих подій, і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Тобто сума зобов'язань є наслідком прийнятих у минулому фінансових зобов'язань, які є підставою для вилучення коштів у суб'єктів господарювання в майбутньому й можливої втрати від такого вилучення економічної вигоди. Сьогодні є дуже актуальним ґрунтовне вивчення усієї сукупності кредитних відносин, причин появи різних видів відносин зобов'язального характеру та наявних диспропорцій структури капіталу.

Постійне продукування боргів не можна розглядати відокремлено від чинної системи грошового обігу, оскільки за самим визначенням цієї економічної категорії — це безперервний рух грошей, що виконують функції засобу обігу й платежу. У цьому аспекті на сьогодні не проведено критичної оцінки багаторівневої системи економічних відносин у сфері товарно-грошового обігу. Це необхідно для визначення потенційного попиту на національну грошову одиницю і зменшення гіпертрофованого значення іноземної валюти, а також забезпечення накопичення ресурсів для сприяння розвитку інвестиційного процесу.

УДК 336.71

І. А. Канцір,

здобувач кафедри банківської справи,
Львівська комерційна академія,
викладач кафедри обліку, фінансів та аудиту,
Львівський техніко-економічний коледж
Національного університету «Львівська політехніка»

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ФІНАНСОВОГО РИНКУ ЯК ВАЖЛИВОГО ЕЛЕМЕНТУ
ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

З переходом до ринкової економіки у фінансовій системі України активно еволюціонує фінансовий ринок як її сполучний елемент і забезпечуюча сфера. Поява і розвиток фінансового ринку пов'язані зі зростанням потреби суб'єктів економіки у залу-